

PLAN ZA DANAS | SUTRA

Zavod za proučavanje kulturnog razvitka osnovala je 1967. godine Skupština Srbije, imajući u vidu potrebu da se kulturna politika planira i sprovodi stručno, efikasno i efektivno. Tih godina je istraživački tim Zavoda s njegovim osnivačem, Stevanom Majstorovićem na čelu, započeo rad na prvim primenjenim i razvojnim istraživačkim projektima, tragaajući za mogućnostima primene savremenih metoda menadžmenta u kulturi. Tako se razvijanje naučne i organizacione misli o kulturi u Srbiji, od prvog dana uključilo u svetske inovativne tokove koji su u kulturu uvodili inženjering i kibernetiku kao elemente stvaranja i razvijanja kulturnih sistema.

Svako ko se danas bavi kulturom u Srbiji, morao bi biti ponosan na ovu tradiciju. Istini za volju, intenzitet i dometi istraživačkih projekata tokom tri i po decenije varirali su od najvećih, sedamdesetih i početkom osamdesetih godina, do najmanjih - poslednje decenije dvadesetog veka. To je samo razlog više da danas, u godini jubileja i u vreme tranzicije, preispitamo ulogu i značaj Zavoda u oblikovanju novih razvojnih strategija u oblasti kulture. Zavod ni danas, posle 35 godina postojanja, nema razloga da odstane od misije radi koje je osnovan. Danas bismo je, možda, samo malo drugačije formulisali, ali bi suština ostala ista - *povezivanje teorije i prakse kroz naučna, razvojna i primenjena istraživanja u oblasti kulturne politike, menadžmenta u kulturi i kulturne produkcije.*

Nikad takva istraživanja nisu bila potrebna nego što su danas u procesu kretanja iz jednog sistema u drugi. Kroz proučavanje i uporednu analizu postojeće situacije u zemlji i svetu, kao i kroz predviđanje pravca budućeg razvoja na kojem iole dugoročnije pla-

niranje mora da bude zasnovano, ovakva istraživanja predstavljaju temelj kratkoročnog i dugoročnog strateškog planiranja kulturnog razvoja. A bez planiranja, kulturni razvoj je prepušten stihiji ili postaje fragmentizovan, lišen jasne predstave o potrebama društva. Pitanje je, međutim, ko je zainteresovan za razvojna i primenjena istraživanja u oblasti kulture? Ovo pitanje naročito ima smisla ako znamo da se prethodnih decenija neretko dešavalo da se ogroman napor i znanje ulažu u istraživačke projekte, a da su oni ostajali zatvoreni u okvirima akademske i stručne sredine, neupotrebljeni ili nedovoljno upotrebljeni u praksi kulturne politike. To je, kako je poznato, bilo u skladu sa načinom donošenja odluka u tadašnjim centrima moći, koje su malo zavisile od preporuka stručnjaka, a još manje od činjenica i analiza stvarnog, a ne pretpostavljenog stanja u kulturi. Iako je Zavod formalno učestvovao u planiranju društvenog razvoja, obim njegovog praktičnog uticaja na kulturnu politiku nije nikako bio srazmeran naporu, znanju i stručnosti onih koji su objektivno istraživali, analizirali i osmišljavali kulturni život u našoj sredini.

Danas, kada treba uspostaviti demokratski sistem u kulturi, postavlja se pitanje kako oživeti praktičnu ulogu Zavoda u kreiranju kulturne politike ili bolje, kako jedno dezorijentisano i siromašno društvo sa velikim kreativnim potencijalom može što bolje i valjanije da upotrebi ovu instituciju u cilju vlastitog ozdravljenja. Razvojno-istraživačke stanice ovog tipa trebalo bi da budu servis u službi svih zainteresovanih centara odlučivanja a i mnogo širih inicijativa u okviru jednog pluralnog kulturnog sistema ili složenih sistema kakvi se razvijaju danas u svetu. To podrazumeva, pre svega, Ministarstvo kulture, druge državne i paradržavne organe i ustanove, ali i privatne i nevladine organizacije koje deluju u oblasti kulture. Međutim, kako je Zavod državna ustanova, njegov prioritet su, svakako, razvojni projekti u službi državnih organa uprave, dakle - Ministarstva kulture, vlade i Skupštine Srbije. Naročito danas, kada sve strukturalne promene sistema treba utemeljiti kroz instrumente inovativne državne politike u oblasti finansiranja kulture i novih zakonodavnih, organizacionih i proceduralnih rešenja.

Da bi Zavod za proučavanje kulturnog razvitka zaista mogao da ostvari svoju ulogu i uvećao stepen uti-

caja u okviru šireg društva, bilo je potrebno reprogramirati unutrašnju strukturu, reorganizovati Razvojno-istraživački centar i primeriti rad INDOK centra novim informacionim i komunikacionim mogućnostima.

U tom smislu aktivno se radi na istraživanjima realnog stanja u kulturi, što podrazumeva:

- proučavanje i analize kulturnih potreba i zahteva zajednice, mreže i funkcionisanja ustanova kulture, zakonske regulative, fiskalne politike, ekonomike kulture i mešovityh izvora finansiranja;
- primenjena i razvojna istraživanja u oblasti kulture (opšte studije – revizije, evaluacije, analize, studije definisanja ciljeva i ostvarivosti u domenu alternativnih mehanizama finansiranja kulture, mogućnosti edukacije i reedukacije kadrova u kulturi, praćenje problema i efekata zakonske regulative u domenu kulture, itd.);
- evaluaciju kulturne politike Srbije i Jugoslavije, planiranje i predloge daljeg razvoja vezanog za uspostavljanje novih procedura odlučivanja, modela, instrumenata i metoda kulturne politike;
- izbor modela pretpostavlja neophodne adaptacije u odnosu na proces tranzicije, što se posebno odnosi na finansijske i organizacione instrumente, legislativu, ustanovljavanje indikatora razvoja, normiranje standarda u pojedinim kulturnim i umetničkim delatnostima, planiranje oblika i formi decentralizacije, stimulisanje lokalne samouprave za vođenje poslova u kulturi, itd.

Podršku navedenim projektima i delatnostima daje Informaciono–dokumentaciono-komunikacioni centar (INDOK centar) koji je od svog osnivanja do danas saradivao sa brojnim institucijama kulture u zemlji i inostranstvu. Zahvaljujući razmeni koja se obavljala između Zavoda za proučavanje kulturnog razvitka i drugih ustanova, INDOK je uspeo da stvori bogat dokumentacioni fond časopisa i knjiga. Sa nekim ustanovama razmena se odvija i danas, a u toku je i proširivanje partnerstva za razmenu. Osnovni cilj ovog centra je uspostavljanje prohodnih informacionih tokova među organima uprave (na saveznom, republičkom, pokrajinskom, gradskom i opštinskom nivou), državnih i privatnih ustanova kul-

ture, nevladinih organizacija i drugih kulturnih subjekata. Posebno značajan pomak svakako predstavlja ponovno uspostavljanje saradnje sa sličnim istraživačkim, edukacionim, informacionim i dokumentacionim centrima u regionu jugoistočne Evrope i naročito Balkana, što će podstaći razmenu informacija, dokumentacije, knjiga i časopisa i omogućiti bolje upoznavanje sa aktuelnim stanjem u kulturi, sa programima reformi i strategijama novih kulturnih politika i sa kulturnom produkcijom uopšte u zemljama koje prolaze ili su već prošle put transformacije i radikalnih promena. Razvoj metodologije za komparativnu analizu i lobiranje za istraživanje instrumenata kulturnih politika balkanskih zemalja (razvojno strateško planiranje, ligislativa, finansiranje, edukacija iz oblasti kulture, nagrade) predstavlja naročito plodan teren na kome uz uporednu analizu i tuđa iskustva možemo brže da preduzimamo korake u pravcu modernizacije kulturnog sistema ali i da izbegnemo greške koje su drugi, u svom traganju, napravili. Kreiranjem elektronske arhive sakupljene dokumentacije i informacija o kulturnim institucijama, manifestacijama, nagradama, ljudskim resursima, ligislativi, finansiranju, fiskalnim i obrazovnim politikama, decentralizaciji, privatizaciji, imamo prava da verujemo da će rad u reorganizaciji i reformi kulturne politike biti mnogo efikasniji nego do sada.

I na kraju, INDOK centar ima velike planove za budućnost - projekat "*Intra/ekstranet kulture*", dugoročni kontinuirani proces umrežavanja kulturnih i umetničkih ustanova, medijskih, izdavačkih, diskografskih i drugih kompanija u oblasti kulturne industrije u Srbiji u jedinstven informacioni sistem. Cilj je da se obezbedi elektronska razmena informacija i visok kvalitet promocije kulturnih i umetničkih programa kroz znatno brži i ekonomski isplativiji sistem. Projekat ima tendenciju da preraste u regionalni i obezbedi kanale komunikacije između kulturnog sistema u Srbiji i zemalja Balkana i jugoistočne Evrope.